

Warszawa, dnia 12 lutego 2010 r.

RPO-638397-VII-7020/11006.2/10/MC

I n f o r m a c j a
o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw
Obywatelskich w Zakładzie Poprawczym i Schronisku dla Nieletnich
w Mrozach
(wyciąg)

1. Wprowadzenie.

Działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 1 lutego 2010 r., do Zakładu Poprawczego i Schroniska dla Nieletnich w Mrozach, przy ul. Leśnej 8 (zwanego dalej Zakładem, Schroniskiem lub placówką) udali się przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich z Zespołu Prawa Karnego Wykonawczego.

Wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, przedstawiciele Rzecznika sprawdzili na miejscu sposób traktowania wychowanek umieszczonych w Zakładzie Poprawczym i Schronisku dla Nieletnich w Mrozach, dokonując oceny pod względem ochrony nieletnich przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.

W ramach wizytacji dokonano następujących czynności:

- przeprowadzono rozmowę na temat funkcjonowania placówki z Dyrektorem oraz Zastępcą Dyrektora Zakładu Poprawczego i Schroniska dla Nieletnich w Mrozach;
- dokonano oglądu terenu placówki oraz pomieszczeń użytkowanych przez wychowanki, w tym: pokoi mieszkalnych, izb przejściowych, izby izolacyjnej, izb

chorych, sali gimnastycznej, biblioteki, świetlic, sanitariatów, kuchni i stołówki, gabinetów lekarskich, sal lekcyjnych, pomieszczeń warsztatowych;

– w oparciu o przygotowany wcześniej kwestionariusz przeprowadzono na osobności rozmowy z 11 nieletnimi (wszystkimi obecnymi w placówce w dniu wizytacji).

2. Charakterystyka placówki.

Zakład Poprawczy i Schronisko dla Nieletnich w Mrozach od stycznia 2010 r. funkcjonuje jako placówka przeznaczona dla dziewcząt. W jej skład wchodzi schronisko zwykłe (z limitem 20 miejsc) oraz zakład poprawczy resocjalizacyjny półotwarty (z limitem 20 miejsc). W dniu 12 stycznia 2010 r. w placówce umieszczono pierwszą wychowankę. Podczas wizytacji w Schronisku faktycznie przebywało 10 osób, zaś w Zakładzie 1 osoba.

W placówce funkcjonują: internat, szkoła, warsztaty szkolne, zespół diagnostyczny Schroniska.

W internacie utworzono 2 grupy wychowawcze (Zakład – 1 grupa, Schronisko – 1 grupa). Wychowankom zapewniono odpowiednie warunki do nauki oraz rozwijania swoich zainteresowań poprzez działalność w następujących kołach: ogólno-sportowe i tańca. Jak poinformował przedstawiciele Rzecznika Dyrektor placówki – po zatwierdzeniu programów przez Ministerstwo Sprawiedliwości – będzie możliwe uczestnictwo nieletnich w kołach: fitness, plastyczne oraz muzyczne. Na uwagę zasługują zwłaszcza zajęcia prowadzone w ramach terapii tańcem, które pozwalają wychowankom na uwolnienie się od napięć i blokad, pomagają im wyrazić swoje emocje poprzez ruch, uczą budowania pozytywnych relacji, a przede wszystkim są czasem przyjemnej zabawy. W dalszym okresie funkcjonowania placówki planowane są wyjazdy grup wychowawczych do kina, teatru, a także wycieczki oraz rajdy.

Od dnia 11 stycznia 2010 r. na terenie placówki funkcjonuje szkoła zapewniająca wychowankom możliwość kształcenia w szkole podstawowej (jeden oddział na poziomie klasy szóstej), w gimnazjum, w którym nieletnie przyuczają

się do zawodu fryzjera, kucharza małej gastronomii, krawca oraz w szkole zawodowej. W czasie edukacji w pierwszej klasie gimnazjum, wychowanki rozpoznają swoje predyspozycje zawodowe, a w kolejnych latach kształcą się w wybranym przez siebie zawodzie.

W Schronisku działa zespół diagnostyczny, w składzie psycholog i pedagog. Z uwagi na specyfikę pobytu w Schronisku, pomoc udzielana wychowankom stanowi przede wszystkim doraźne wsparcie. Mogą one zgłaszać się na indywidualne rozmowy (od poniedziałku do soboty). W dniu wizytacji w Zakładzie nie funkcjonował jeszcze zespół diagnostyczno-korekcyjny, z powodu zbyt małej liczby wychowanek (1 osoba).

Opiekę medyczną nad wychowankami sprawuje dwóch lekarzy rodzinnych, dwie pielęgniarki, stomatolog oraz lekarz ginekolog. Od 1 lutego 2010 r. zatrudniony został również lekarz psychiatra. W przypadku konieczności uzyskania specjalistycznej konsultacji medycznej, wychowanki dowożone są do placówek powszechnej służby zdrowia w Mińsku Mazowieckim lub Siedlcach.

Opiekę duszpasterską nad wychowankami sprawuje ksiądz, który prowadzi w placówce lekcje religii.

3. Ogląd obiektów i terenu placówki.

Zakład Poprawczy i Schronisko dla Nieletnich w Mrozach ma swoją siedzibę przy ul. Leśnej 8.

Większość pomieszczeń Schroniska dla Nieletnich oraz Zakładu Poprawczego w Mrozach jest używana wspólnie, dlatego też zostały omówione łącznie.

Budynek składa się z pięciu pawilonów, połączonych wspólnym korytarzem. Na parterze mieszczą się: dyżurka strażnika, kuchnia, stołówka, biblioteka, sala gimnastyczna, łazienka ogólna, pomieszczenia biurowe, sala konferencyjna. Dwa, dwupiętrowe pawilony przeznaczone są dla grup wychowawczych - każde piętro dla jednej grupy. W pozostałych budynkach

mieszczą się: gabinet pielęgniarki, gabinety lekarskie (zabiegowy, stomatologiczny oraz ginekologiczny), gabinet psychologa, izby przejściowe, izby chorych, izba izolacyjna, pomieszczenie sanitarno-higieniczne, szkoła, warsztaty szkolne oraz Centrum Kształcenia Kadr Ministerstwa Sprawiedliwości.

Na parterze, znajduje się zaplecze, w którym nieletnie są kontrolowane po przewiezieniu do placówki oraz przebierają się w otrzymaną odzież. Sąsiadujące z nim niewielkie pomieszczenie służy jako magazynek do przechowywania wypranych, prywatnych ubrań dziewcząt. Ściany korytarza łączącego wszystkie pawilony placówki wyłożone są glazurą, zawieszono na nich tablice ze zdjęciami z wyjazdów, w gablotach ustawiono puchary z osiągnięć sportowych wychowanków, z czasów kiedy placówka ta funkcjonowała jako zakład dla chłopców.

Rozkład pomieszczeń internatu jest analogiczny we wszystkich grupach wychowawczych. W dniu wizytacji w pomieszczeniach mieszkalnych drugiej grupy wychowawczej Schroniska oraz obydwu grup Zakładu przeprowadzono wykończeniowe prace remontowe, w związku z tym dokonano oglądu internatu pierwszej grupy Schroniska, znajdującej się na drugim piętrze jednego z pawilonów. Na ścianach w korytarzu zawieszona została gabłota z informacją o przysługujących wychowankom prawach i obowiązkach. W dniu wizytacji na tablicy tej brakowało adresów instytucji, do których nieletnie mogą się zwrócić w celu złożenia skarg. Jednakże kierownictwo placówki w czasie rozmowy podsumowującej wizytację poinformowało przedstawicieli Rzecznika, iż dane te były dotychczas udostępniane w miejscu widocznym dla wychowanków, natomiast w związku z przeprowadzanymi remontami prawdopodobnie zapomniano o ponownym ich zawieszeniu. Stosowną informację okazano wizytującym i zapewniono, że zostanie ona niezwłocznie umieszczona w gablocie na korytarzu internatu.

Sypialnie dziewcząt (3 - osobowe) wyposażone są w łóżka oraz szafki nocne. W pokojach jest czysto. Zgodnie z informacją udzieloną przez Dyrektora placówki – wychowanki będą mogły ozdobić sypialnie według własnego pomysłu.

W każdym pokoju jest łazienka, w której znajdują się: umywalka, toaleta, prysznic oraz suszarka na ręczniki. Do łazienek nie jest dostarczana ciepła woda. Spowodowane jest to faktem, iż w pomieszczeniach tych brakuje wentylacji grawitacyjnej. Korzystanie w takich warunkach z prysznica groziłoby zagrzybieniem ścian. Kąpiele wychowanek odbywają się w łaźni ogólnej usytuowanej na parterze.

W ciągu dnia dziewczęta mogą przebywać w swoich pokojach jedynie za zgodą wychowawcy. W nocy sypialnie pozostają otwarte. W trakcie dyżuru nocnego grupy pilnuje strażnik oraz wychowawca inspekcyjny, który od godziny drugiej w nocy kontroluje strażnika co pół godziny. Kiedy w placówce zostaną utworzone kolejne grupy wychowawcze, wychowawca ten będzie nadzorował wszystkich strażników pełniących dyżur nocny w internacie.

W świetlicy znajduje się telewizor, regał, stół do ping-ponga oraz trzy ławki. Wychowanki mogą oglądać telewizję za zgodą wychowawcy. Do odrabiania lekcji wydzielono odrębne pomieszczenie, tzw. pokój nauk, w którym ustawiono 8 biurka oraz krzesła.

Obok pokoju wychowawcy mieści się magazynek, w którym ustawiono szafy na prywatne ubrania dziewcząt.

Grupową kuchenkę wyposażono w duży stół, krzesła, lodówkę, czajnik elektryczny, szafki kuchenne, zlew, kuchenkę gazową oraz toster. W pomieszczeniu tym wychowanki spożywają wspólnie z wychowawcą śniadania i kolacje, przynieszone przez dyżurne z kuchni. Ponadto, w kuchni dziewczęta mają możliwość przygotowania sobie jedzenia pomiędzy wydawanymi posiłkami.

W placówce nie wyznaczono specjalnego miejsca, w którym mogłyby odbywać się odwiedziny. W tym celu wykorzystywana jest stołówka bądź sala konferencyjna, znajdująca się w pobliżu dyżurki strażników. Wychowanki mają możliwość widywania się z najbliższą rodziną bez ograniczeń, jednakże najczęściej spotkania te mają miejsce w soboty i niedziele.

Na parterze jednego z pawilonów znajdują się pomieszczenia warsztatów szkolnych. Na ścianach korytarza powieszono gabloty ze zdjęciami oraz tablice reklamowe różnego rodzaju glazur, które stanowią pozostałość po czasie, gdy w placówce kształcono chłopców w zawodach ogólnobudowlanych. Przygotowywana do zajęć pracownia gastronomiczna utrzymana jest w należytej czystości. Pomieszczenie to podzielono na dwie części, w jednej z nich zainstalowano urządzenia z nierdzewnej blachy, natomiast w drugiej ustawiono stół z krzesłami, przy którym wychowanki będą mogły spożywać przygotowane przez siebie posiłki. Ściany zostały udekorowane zgodnie z przeznaczeniem sali. W pracowni krawieckiej przygotowano 8 stanowisk z maszynami do szycia, wszystkie z nich są sprawne. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom zawodowym wychowanek, kierownictwo placówki postanowiło ponadto przygotować profesjonalną pracownię fryzjerską. Pracownia ta jest przestronna, dobrze oświetlona i wyposażona w odpowiedni sprzęt. W dniu wizytacji nie była ona jeszcze oddana do użytku, przeprowadzano końcowe prace remontowe. Część tego pomieszczenia zostanie wydzielona dla działu kosmologii, w którym wychowanki będą odbywały szkolenia kursowe w zawodzie manicurzystka, organizowane przez Centrum Kształcenia Praktycznego z Mińska Mazowieckiego. W pracowni dydaktycznej ustawiono ławki, krzesła, tablicę i szafki. Jest ona wykorzystywana do wyjaśniania zagadnień teoretycznych w trakcie szkolenia zawodowego. Drugą pracownię krawiecką Dyrektor placówki zamierza przekształcić w jeszcze jedną pracownię fryzjerską, ponieważ wychowanki częściej chcą się szkolić w zawodzie fryzjer niż krawiec. W pomieszczeniu sanitarnym usytuowanym na terenie warsztatów szkolnych przygotowywane jest miejsce w celu zainstalowania prysznic. Znajdują się w nim 2 toalety, 2 umywalki, zachowano odpowiednią czystość.

Szkoła mieści się na pierwszym piętrze jednego z pawilonów. We wnętrzu korytarza znajduje się kącik, w którym wychowanki z chęcią gromadzą się podczas przerw i słuchają muzyki. Kącik ten wyposażony jest w 2 ławki oraz stolik, na którym wyłożona jest prasa, na ścianach zawieszono zdjęcia przyrodnicze oraz kolorowe obrazki. W pobliżu znajduje się pokój wychowawców. Korytarz ozdobiono licznymi kwiatami, na ścianach zawieszono gabloty z informacjami wyjaśniającymi, co to jest

prawo oraz jakie prawa przysługują dzieciom. Sale lekcyjne są czyste, wyposażone w nowe ławki z niestandardowym kształtem blatu, co pozwala na ustawienie ich w dowolny sposób (np. stworzenie okręgu). Wszystkie klasy są ładnie udekorowane, zgodnie z tematyką zajęć w nich prowadzonych, wyposażone w niezbędne pomoce naukowe. Wizytujący obejrzeli pracownie: internetową (wyposażoną w 11 stanowisk komputerowych), angielskiego, historyczną, języka polskiego, matematyczną oraz biologiczno-chemiczną (przygotowywaną do przeprowadzenia remontu). W pomieszczeniu sanitarno-higienicznym na terenie szkoły znajdują się 2 zlewy, 2 toalety oraz 2 pisuary jako pozostałość po czasie, gdy placówka ta była przeznaczona dla chłopców. W jednej z toalet stwierdzono konieczność wymiany zepsutej spłuczki.

Na pierwszym piętrze jednego z pawilonów usytuowane są gabinety medyczne. W gabinecie lekarskim ustawiono tapczan, szafki, biurko. W pomieszczeniu tym jest czysto. Gabinet zabiegowy wyposażono w standardowy sprzęt. Losowo sprawdzone przez wizytujących leki, znajdujące się w apteczce, miały ważny termin przydatności. Odpowiednio przygotowany został również gabinet stomatologiczny. Pomieszczenie to jest przestronne i czyste. W końcowym etapie przygotowywania do użytku znajduje się gabinet ginekologiczny. Wyposażono go w odpowiedni sprzęt. Pomieszczenie to pierwotnie miało być przeznaczone do innego celu, dlatego też pozostała w nim zamontowana kamera, która przed rozpoczęciem przyjmowania nieletnich przez lekarza ma być usunięta.

W placówce wyodrębniono dwa pomieszczenia na izby przejściowe (dwuosobowe i jednoosobowe). Zostały one wyposażone zgodnie z rozporządzeniem z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz. U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1359 z późn. zm., dalej: rozporządzenie) – w sposób odpowiadający warunkom pomieszczenia mieszkalnego, tj. w łóżka, plastikowy stolik i krzesła. W każdej z izb znajduje się pomieszczenie sanitarne z toaletą oraz umywalką, jednakże w obu izbach zdemontowano drzwi do tych pomieszczeń, powołując się na względy bezpieczeństwa. W dwuosobowej izbie przejściowej (tzw. apartament) na obrazie z monitoringu przesyłanym do dyżurki widoczny jest cały kącik sanitarny. Zrodziło to obawę wizytujących o poszanowanie prawa do intymności wychowanek. Kamery obejmujące swym zasięgiem

pomieszczenia sanitarno-higieniczne stanowią zbyt daleko idącą ingerencję w to prawo. Ponadto, w obowiązujących przepisach brak jest umocowania do stosowania monitoringu w tych miejscach, dlatego też konieczne jest zamontowanie odpowiednich przesłon kącika sanitarnego. W dniu wizytacji w obu izbach przebywały wychowanki, z powodu przeprowadzania badań wstępnych, lekarskich, osobopoznawczych oraz zabiegów sanitarno-higienicznych. Wolny czas spędzały czytając prasę, książki oraz pisząc listy.

W pobliżu izb przejściowych znajdują się również dwie izby chorych. Wyposażono je w 3 łóżka, stoliki oraz 2 krzesła. W pomieszczeniach tych wyodrębniono również kąciki sanitarne z toaletą i umywalką. Izby wyposażono w sygnalizację przyzywową. W dniu wizytacji w sali chorych przebywała jedna wychowanka. Zapewniono jej dostęp do prasy i książek.

Obok izby chorych usytuowano izbę izolacyjną. Wyposażono ją w przymocowane do podłogi łóżko oraz stolik. Krzesło nie zostało przytwierdzone do posadzki. W izbie zamontowano instalację przyzywową. Udostępniono w niej również regulamin praw i obowiązków wychowanek.

Dla wychowanek umieszczonych w izbie izolacyjnej, a także przebywających w izbach przejściowych i izbach chorych, przeznaczone jest pomieszczenie sanitarno-higieniczne, wyposażone w 2 umywalki, toaletę oraz jedno stanowisko prysznicowe, odgródzone od reszty pomieszczenia przesuwaną zasłoną. Odpowiedni dopływ powietrza zapewnia wentylacja grawitacyjna.

Wychowanki mogą co drugi dzień skorzystać z biblioteki, usytuowanej na parterze. Jest ona wyposażona w bardzo bogaty księgozbiór (nauki przyrodnicze, religioznawstwo, encyklopedie, powieści) oraz prasę kobiecą („Świat kobiet”, „Twój styl”). Ponadto, znajdują się w niej 4 stanowiska komputerowe oraz drukarka. Na tablicy ściennej wychowanki zamieszczają gazetki okolicznościowe (w dniu wizytacji jej treść związana była ze zbliżającym się Dniem Zakochanych).

Warunki wyposażenia oraz czystość w kuchni i jadalni można określić jako bardzo dobre. Stołówka jest jasna i przestronna. Ściany pomalowano w ciepłym, pomarańczowym kolorze. Ustawiono w niej 6 stołów oraz krzesła. Do obiadu

wspólnie z dziewczętami zasiada wychowawca. Wychowanki są informowane o przygotowywanych danego dnia posiłkach. W kuchni znajduje się lodówka z próbkami z wydawanych wychowankom posiłków, nie posiadająca odpowiedniego zamknięcia. Zgodnie z § 5 ust. 2 rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 17 kwietnia 2007 r. w sprawie pobierania i przechowywania próbek żywności przez zakłady żywienia zbiorowego typu zamkniętego (Dz. U. z 2007 r. Nr 80, poz. 545) miejsce przechowywania próbek musi być tak zabezpieczone, aby dostęp do niego posiadał tylko kierujący zakładem lub osoba przez niego upoważniona.

Placówka ma zapewnioną odpowiednią bazę rekreacyjną, w skład której wchodzi: sala gimnastyczna z zapleczem magazynkowym na sprzęt, a także obiekty sportowe na zewnątrz: boisko do piłki nożnej, boisko do piłki plażowej, boisko asfaltowe, bieżnia, obiekt do skoku w dal.

Przy wyjściu z sali gimnastycznej usytuowana jest łaźnia ogólna, z której dziewczęta mogą korzystać po zajęciach wychowania fizycznego oraz każdego dnia wieczorem. Znajduje się w niej 5 stanowisk prysznicowych, nieoddzielonych od siebie przesłonami. Każde z nich zabezpieczono matą antypoślizgową. Przy wyjściu z łaźni znajdują się dwie szatnie. W jednej z nich ustawiono ławki, na ścianach zamontowano wieszaki na ręczniki, a podłogę wyłożono gresem antypoślizgowym. W drugiej ustawiono szafki na odzież sportową wychowanek.

W placówce wprowadzono całkowity zakaz używania wyrobów tytoniowych, w związku z tym nie wyodrębniono miejsca do palenia. Mając na uwadze cel – jakim jest pomoc wychowankom w porzuceniu nałogu – wskazane jest przede wszystkim prowadzenie odpowiedniej działalności terapeutycznej i informacyjnej, promującej zdrowy styl życia, wolny od nałogu palenia papierosów. Z praktyki wynika, że samo wprowadzenie całkowitego zakazu używania wyrobów tytoniowych nie zachęca nieletnich do podjęcia walki z nałogiem, lecz powoduje, że palą oni w ukryciu, w miejscach do tego nieprzystosowanych (np. sypialniach). W wizytowanych dotychczas przez przedstawicieli Rzecznika placówkach, niejednokrotnie celem wyegzekwowania zakazu używania wyrobów tytoniowych stosowano wobec nieletnich środki

dyscyplinarne. Obowiązujące przepisy zabraniają używania wyrobów tytoniowych w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, poza przypadkami określonymi w regulaminie oraz wyraźnie wyodrębnionymi miejscami (§ 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 listopada 1996 r. w sprawie określenia zasad dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych w obiektach zamkniętych podległych ministrowi sprawiedliwości, Dz. U. z 1996 r. Nr 140, poz. 658 z późn. zm.). Stąd zdaniem przedstawicieli RPO wprowadzenie bezwzględnego zakazu palenia jest niecelowe, a niewyznaczenie odpowiedniego miejsca do używania wyrobów tytoniowych może doprowadzić do zagrożenia bezpieczeństwa wychowanka.

4. Rozmowy przeprowadzone z wychowankami.

W ramach wizytacji przeprowadzono rozmowy z 11 nieletnimi. Rozmowy według kwestionariusza odbywały się w cztery oczy, w sposób uniemożliwiający osobom postronnym zapoznanie się z treścią odpowiedzi udzielanych przez wychowanki placówki. Przeprowadzone rozmowy dostarczyły opinii o stanie przestrzegania praw nieletnich oraz informacji o atmosferze panującej w dopiero rozpoczynającym funkcjonowanie, Zakładzie Poprawczym i Schronisku dla Nieletnich – dla dziewcząt.

Warunki bytowe panujące w placówce oceniono jako dobre. W trakcie rozmów pojawiła się jedna uwaga dotycząca niezapewnienia dopływu świeżego powietrza do izby przejściowej („jest duszno”). Bardzo wysoko oceniono warunki sanitarne. Odebrano jedną uwagę dotyczącą zapewnienia środków higienicznych.

Wyżywienie w placówce ogólnie oceniono jako dobre, a przez jedną z ankietowanych, nawet jako bardzo dobre. Przyjęto dwie uwagi.

W większości respondentki dobrze oceniły opiekę medyczną. Nie przyjęto żadnych uwag.

Przeprowadzone rozmowy wskazały, że na terenie placówki nie zapewniono wychowankom realizacji prawa do bezpośredniego uczestnictwa w nabożeństwach

odprawianych w placówce w dni świąteczne. W rozmowie podsumowującej wizytację Dyrektor placówki poinformował przedstawicieli Rzecznika, że dziewczęta mogą brać udział we mszy św. w kościele poza terenem placówki. Jednakże przebywające w Schronisku wychowanki faktycznie nie mają takiej możliwości, ponieważ bez zgody sądu nie mogą one opuścić terenu placówki.

Wychowanki znają system nagradzania i karania obowiązujący w placówce. Pomimo, że żadna z nich nie została dotychczas ukarana, to za najsurowszy środek dyscyplinarny uznają one: list do sądu (3 osoby), nieudzielenie przepustki przez 3 miesiące (1), umieszczenie w izbie izolacyjnej (1), umieszczenie w izbie przejściowej (1).

Przeprowadzona ankieta pozwoliła ustalić, że mniej niż połowa wychowanek wie, do kogo może się odwołać w razie niesłusznego ukarania. W tej kwestii za właściwych uznano: dyrektora (3), Ministerstwo Sprawiedliwości (1).

Z informacji podanych przez wychowanki wynika, że większość z nich czuje się w placówce bezpiecznie (9). Jedna ankietowana doznała przykrości ze strony koleżanek (wyśmiewanie, wyzywanie, bicie). Twierdziła, że zgłaszała ten problem wychowawcy, jednakże przeprowadzone przez niego rozmowy niewiele pomogły. Dwie respondentki stwierdziły, że w placówce zdarzają się akty przemocy ze strony innych dziewcząt, o czym nie wiedzą wychowawcy.

Wśród osób, do których wychowankowie mogą zwrócić się w każdej sprawie bez żadnych obaw wymieniono: psychologa (4), dyrektora (3), wicedyrektora (1), wychowawcę (1). Cztery nieletnie nie potrafiły wskazać takiej osoby.

Traktowanie przez wychowawców oraz chęć udzielania przez nich pomocy większość ankietowanych oceniła dobrze. Jedna nieletnia wskazała, że zdarzył się przypadek niewłaściwego zachowania pracowników, polegający na szarpaniu, popychaniu i ciągnięciu za ucho przez wychowawcę.

Z analizy kwestionariuszy wynika, że wychowanki utrzymują stały kontakt z rodziną, głównie poprzez rozmowy telefoniczne (na koszt placówki, jak

i własny). Część z nich jest odwiedzana przez rodziców, z którymi mogą porozmawiać w jadalni bądź gabinecie psychologa.

Dziewczęta mogą uczestniczyć w zajęciach sportowych, które odbywają się na sali gimnastycznej. Osiem wychowanek stwierdziło, że nie mogą spędzać czasu na świeżym powietrzu, w tym dwie przyznały, że nie ma takiej możliwości ze względu na porę zimową.

Należy wskazać, że w przepisach dotyczących nieletnich nie ma regulacji, które zapewniałyby im możliwość codziennych spacerów bądź zajęć na świeżym powietrzu. Jednakże umożliwienie wychowankom takich wyjść byłoby korzystne dla zapewnienia im dobrego fizycznego i psychicznego samopoczucia, a także pozwoliło na rozładowanie napięć emocjonalnych. W przypadku młodzieży nieprzystosowanej społecznie jest to szczególnie zalecane. Dostęp do świeżego powietrza nie powinien być traktowany jako przywilej, lecz jako obowiązek, mający służyć prawidłowemu rozwojowi dziecka.

Z informacji uzyskanych w trakcie rozmów wynika, że 7 dziewcząt wykonuje prace porządkowe na terenie placówki (sprzątanie sal, holu, pokoi).

W zakresie modyfikacji w funkcjonowaniu placówki, jakie chciałyby wprowadzić ankietowane, gdyby miały taką możliwość, zaproponowano: umożliwienie palenia papierosów (5), w tym dwie osoby, wskazały, że wydałyby takie zezwolenie, chociażby w nagrodę, pozwolenie na wyjście na świeże powietrze (2), zapewnienie przepustek wychowankom Schroniska (2). Jedna z wychowanek przyznała, że jest zadowolona z wprowadzonego w placówce całkowitego zakazu palenia, gdyż motywuje ją to do porzucenia nałogu.

6. Wnioski i zalecenia.

W ocenie przedstawicieli RPO, w Zakładzie Poprawczym i Schronisku dla Nieletnich w Mrozach wychowankom zapewniono bardzo dobre warunki bytowe, w pomieszczeniach placówki utrzymywany jest należyty porządek. Wychowanki mają zapewnioną możliwość nauki zawodu w profesjonalnych pracowniach, mogą

również rozwijać swoje zainteresowania w ramach różnorodnych kół. Wyniki przeprowadzonych rozmów wskazują, że nieletnie czują się w placówce bezpiecznie, mogą też liczyć na pomoc ze strony wychowawców i nauczycieli. Żadne okoliczności nie wskazują na to, aby w placówce mogło dochodzić do okrutnego, nieludzkiego, czy poniżającego traktowania wychowanek.

Jednakże po przeanalizowaniu dokumentacji zebranej podczas wizytacji placówki oraz wysłuchaniu wychowanek i pracowników stwierdzono, że w celu poprawy stanu przestrzegania praw przysługujących nieletnim należy:

1. umożliwić nieletnim uczestniczenie w codziennym spacerze bądź zajęciach na świeżym powietrzu, również w okresie zimowym;
2. zapewnić realizację prawa do uczestnictwa w nabożeństwach odprawianych w dni świąteczne na terenie placówki, zgodnie z art. 66a u.p.n.;
3. bezwzględnie przestrzegać prawa nieletnich do napisania skargi do instytucji zajmującej się ochroną ich praw oraz postępować z tą korespondencją zgodnie z art. 66 § 3 u.p.n.;
4. zamontować przesłony w kącie sanitarnym izby przejściowej (tzw. apartament), celem zapewnienia poczucia intymności;
5. wyposażyć natryski w łaźni ogólnej w zasłony, celem zapewnienia poczucia intymności;
6. rozważyć możliwość wyznaczenia wyodrębnionego miejsca do palenia tytoniu, zgodnie z treścią rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 listopada 1996 r. w sprawie określenia zasad dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych w obiektach zamkniętych podległych ministrowi sprawiedliwości, a w przypadku wyznaczenia tego miejsca – opracować regulamin używania wyrobów tytoniowych;
7. ze względów bezpieczeństwa przymocować do podłogi krzesła znajdujące się w izbie izolacyjnej;
8. zamontować w lodówce z próbkami żywności odpowiednie zamknięcie.

W odpowiedzi Kierownik Okręgowego Zespołu Nadzoru Pedagogicznego nad Zakładami Poprawczymi i Schroniskami dla Nieletnich przy Sądzie

Okręgowym w Białymstoku poinformował o podjęciu natychmiastowych działań zmierzających do wyeliminowania większości stwierdzonych przez wizytujących nieprawidłowości. Nie podzielił stanowiska przedstawicieli Rzecznika w kwestii wyznaczenia miejsca do palenia tytoniu. Ponadto, stwierdził, iż nieletnie mają prawo do uczestniczenia w nabożeństwach odprawianych w Zakładzie Poprawczym i Schronisku dla Nieletnich w dni świąteczne, wskazując jednocześnie, iż nabożeństwa na terenie placówki odprawiane są w miarę możliwości, po ustaleniach dyrektora z księdzem. Kierownik OZNP przedstawił również pogląd w sprawie zapoznawania się przez dyrektora placówki ze skargami nieletnich, kierowanymi do instytucji zajmującej się ochroną ich praw.

W odpowiedzi pracownicy Biura RPO przedstawili ponownie swoje stanowisko w sprawie ingerencji przez kierownictwo placówki w treść skarg nieletnich oraz uczestniczenia w nabożeństwach przez nieletnie. Ponadto, w związku ze zróżnicowaną praktyką zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich odnośnie dopuszczalności używania wyrobów tytoniowych zwrócono się z prośbą o interpretację przepisów w tym zakresie przez Ministra Sprawiedliwości. Odpowiedź w tej sprawie została przekazana również do Kierownika OZNP w Białymstoku.